

УДК 811.161.2'373.2(477.65)

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-213-14>

## ОНІМНИЙ ПРОСТІР КІРОВОГРАДЩИНИ У ПРАЦЯХ В. В. ЛУЧИКА

## ONIMICAL SPACE OF KIROVOHRAD REGION IN THE WORKS OF V. LUCHYK

Лучик А. А.,

*orcid.org/0000-0002-4218-355X*

*Scopus Author ID: 57224187984*

*доктор філологічних наук, професор,*

*професор кафедри загального і слов'янського мовознавства*

*Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

Надутенко М. В.,

*orcid.org/0000-0003-3215-0970*

*кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник*

*Українського мовно-інформаційного фонду НАН України*

Для стабільного розвитку вітчизняної ономастики відіграють значну роль регіональні дослідження онімної лексики. Показовими стосовно цього є наукові пошуки, здійснені на матеріалі онімів Кіровоградщини, де у минулому столітті сформувалося дослідницьке середовище ономастів, лідером яких тривалий час був В. В. Лучик. Учений розробив свою методику збирання фактичного матеріалу, здійснив польові дослідження, ознайомився з історією краю, створив Центральноукраїнську топонімічну лабораторію, заохотивши до її роботи як досвідчених, так і молодих фахівців, організував періодичне видання наукових праць. Проте одними із найбільших досягнень В. В. Лучика були його власні наукові описи онімів Кіровоградщини, де передовсім переважала гідронімна і лімнонімна лексика. Науковцем були проаналізовані й етимологізовані сотні назв річок, ставків, струмків, джерел, боліт. До кола інтересів дослідника входили і такі розряди онімів, як ойконіми, топоніми, мікротопоніми, ороніми, урбаноніми та ін. Цей фактичний матеріал ліг в основу двох монографій, двох словників і низки інших публікацій.

Крізь призму етимологізування власних назв Кіровоградщини учений усвідомлював увесь вітчизняний онімний простір, представлення якого, пройшовши випробування у низці статей, поданих до фахових вітчизняних і закордонних видань, у доповідях на міжнародних і всеукраїнських ономастичних конференцій, найбільшою мірою відбився в авторському «Етимологічному словнику топонімів України».

Усвідомлення онімного простору Кіровоградщини вплинуло і на загальнотеоретичні погляди вченого, якими він ділився у своїх наступних публікаціях, частина з яких входила до енциклопедичних видань ономастичного спрямування, а також історичного і міждисциплінарного характеру. Особливе місце відіграло опрацювання онімного матеріалу Кіровоградщини у створенні В. В. Лучиком теорії середньонадніпрянської прабатьківщини слов'ян.

**Ключові слова:** ономастика, онім, гідронім, етимологічний словник топонімів, етимологія, наукова спадщина Василя Лучика, середньонадніпрянська теорія походження слов'ян, трансдисциплінарний кластер.

Regional studies of onomastic vocabulary play a significant role in the stable development of national onomastics. In this regard, the scientific research carried out on the material of Kirovohrad region personal names, where in the last century a research environment of onomasts was formed, the leader of which was V. V. Luchyk for a long time, is indicative. The scientist elaborated his own methodology for collecting factual material, conducted field research, got acquainted with the history of the region, created the Central Ukrainian Toponymic Laboratory, encouraging both experienced and young specialists to work there, and organised periodicals. However, one of V. Luchyk's greatest achievements was his own scientific descriptions of the Kirovohrad region's personal names, which were primarily dominated by hydronymic and limnonymic vocabulary. The scientist analysed and etymologised hundreds of names of rivers, ponds, streams, springs, and marshes. The researcher's interests also included such categories of onyms as oikonyms, toponyms, microtoponyms, oronyms, urbanonyms, etc. This factual material formed the basis of two monographs, two dictionaries and a number of other publications.

The scientist understood the entire national onomastic space through the prism of etymologising the proper names of Kirovohrad region, the presentation of which, having been tested in a number of articles submitted to professional domestic and foreign publications, in reports at international and all-Ukrainian onomastic conferences, was reflected to the greatest extent in the author's 'Etymological Dictionary of Place Names of Ukraine'.

Awareness of the onomastic space of Kirovohrad region also influenced the general scientific views of the scholar, which he shared in his subsequent publications, some of which were included in encyclopaedic editions of onomastic, historical and interdisciplinary character. A special place was occupied by the study of the onomastic material of Kirovohrad region in the creation by V. Luchyk of the theory of the Middle Dnipro ancestral homeland of the Slavs.

**Key words:** onomastics, personal name, hydronym, etymological dictionary of place names, etymology, scientific heritage of Vasyl Luchyk, the Middle Dnipro theory of the Slavs' origin, transdisciplinary cluster.

**Постановка проблеми.** У науковій спадщині В. В. Лучика значне місце займають розвідки у галузі ономастики Кіровоградщини. На прикладі наукової діяльності вченого логічно простежується шлях дослідника від опрацювання регіонального онімного матеріалу до мовознавчих теоретичних узагальнень. Поглиблений аналіз внеску В. В. Лучика в розвиток ономастики на теренах Кіровоградщини сприятиме пізнанню того, що вже зроблене у цій сфері, і відкриватиме можливості для подальших наукових пошуків.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Науковій спадщині В. В. Лучика присвячено кілька збірників праць учених. За матеріалами міжнародних наукових конференцій на пошану В. В. Лучика у стінах Національного університету «Києво-Могилянська академія» видані два збірники "Актуальні питання сучасної лінгвістики"<sup>1</sup> і «Львівський філологічний часопис»<sup>2</sup>. Відділом ономастики Інституту української мови НАН України виданий збірник наукових праць «Студії з ономастики та етимології 2019–2020» пам'яті Василя Вікторовича Лучика [1]. Науковцями Українського мовно-інформаційного фонду НАН України створено та розміщено на основі платформи POLYHEDRON «Трансдисциплінарний кластер «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика» (URL: <https://polyhedron.ulif.org.ua/?sharedgraph=672e884d78936&view=prism>)<sup>3</sup>. Автори статті «Ономастична школа Василя Лучика: напрямки, ареал, цифрові горизонти» зазначають, що платформа POLYHEDRON, яка є інноваційною інформаційно-лінгвістичною базою, що поєднує природно-мовний підхід із сучасними технологіями штучного інтелекту, «дозволяє обробляти великі обсяги даних і забезпечити доступ до цифрової лінгвістичної інформації завдяки багатомовній підтримці. Це значно полегшує інтеграцію наукових доробків Василя Лучика в європейські цифрові платформи та сприяє поширенню знань про спадщину науковця серед загальноукраїнської та міжнародної аудиторії» [2, с. 25]. Незважаючи на активне вивчення наукової спадщини В. В. Лучика, доробок стосовно онімної лексики Кіровоградщини, що стала підґрунтям для наукових узагальнень вченого, і досі залишається малодослідженим.

**Мета дослідження** – встановити внесок ономастичної діяльності В. В. Лучика на теренах Кіровоградщини у розвиток української та слов'янської науки про власні імена; виявити вплив ономастичних розвідок В. В. Лучика на формування загальнотеоретичних поглядів вченого.

**Виклад основного матеріалу.** Лінгвістичні дослідження В. В. Лучика були спрямовані переважно у галузь ономастики, при цьому значне місце у науковій спадщині вченого відведено лексикографуванню, етимологізаціям, реконструкціям онімів Кіровоградщини з акцентуацією на гідронімах Інгуло-Бузького межиріччя. З 80-х років минулого століття науковець здійснював польові дослідження, для збирання фактичного матеріалу відвідав більшість близьких і віддалених від тодішнього Кіровограда населених пунктів. Дещо пізніше при кафедрі укра-

<sup>1</sup> Актуальні питання сучасної лінгвістики Тези доповідей Міжнародної наукової конференції "Актуальні питання сучасної лінгвістики" на пошану В. В. Лучика. Date: 2021. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/20623>

<sup>2</sup> Львівський філологічний часопис. 2024. № 16. Львів, 2024. 182 с.

<sup>3</sup> Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика. URL: <https://polyhedron.ulif.org.ua/?sharedgraph=672e884d78936&view=prism>.

їнської мови філологічного факультету В. В. Лучиком була створена Центральноукраїнська топонімічна лабораторія, одним із завдань якої стала систематизація зібраного, у тому числі й способом анкетування, онімних одиниць Кіровоградщини.

Упорядкована картотека фактичного матеріалу лягла в основу понад 70-ти наукових праць, виданих В. В. Лучиком лише протягом 80-х – 90-х рр. За редакцією вченого у співавторстві з Т. І. Поляруш та Т. В. Громко побачила світ перша колективна робота «Словник народних географічних термінів Кіровоградщини» [3]. Пізніше В. В. Лучик і Т. І. Поляруш описали мікрогідронімію Кіровоградщини у започаткованій відділом ономастики Інституту української мови НАН України серії словників, присвячених мікрогідронімії України [4]. За поданням В. В. Лучика був організований збірник «Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)», редактором якого вчений був протягом п'яти років (1999–2004)<sup>4</sup>. У виданих десяти номерах цього періодичного видання змогли надрукувати результати своєї діяльності як провідні дослідники у галузі ономастики, так і ті, хто лише прагнув залучитися до цієї пошукової роботи.

Саме кіровоградський період дослідника з його системним заглибленням у пізнання онімної лексики Кіровоградщини заклав підґрунтя для подальшої фахової діяльності В. В. Лучика. Особливий вплив на формування наукових поглядів вченого справили обстеження гідронімної лексики Кіровоградщини. Вже у першій своїй монографії «Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя», де до аналізу та процесів етимологізування було залучено понад 3000 власних назв Кіровоградщини, вчений зазначав: «Одним із центральних у гідронімії є питання про формування й розвиток назв водних об'єктів у різних ареалах України у зв'язку з іншими розрядами ономастичної лексики й позамовними факторами, без чого неможливе об'єктивне відтворення загальної картини етно- та глотогенезу слов'ян і українців зокрема. Розв'язання цієї проблеми вимагає виявлення й аналізу основних хронологічних зрізів гідронімів та з'ясування етимології кожної з досліджуваних назв» [5, с. 3].

Звернення до етимології таких гідронімів Кіровоградщини, як *р. Вись*, *р. Синюха*, *р. Уманка*, *стр. Муха*, *стр. Сроса* та багатьох інших, послужило поштовхом до створення вченим власної теорії про прабатьківщину слов'ян. Свої висновки стосовно цього найповніше вчений виклав у науковій доповіді «Середньонаддніпрянська прабатьківщина слов'ян з лінгвістичного погляду» на конгресі славистів у Македонії у 2008 р., основні положення якої були опубліковані в журналі «Мовознавство» [6, с. 62–76] і у збірнику Національної Академії Наук та Українського комітету славистів «Слов'янські обрії» [7, с. 351–376]. Хоча на Конгресі славистів були присутні представники інших теорій походження слов'ян, зокрема Вісло-Одеської, а В. В. Лучик виголошував думку про те, що «Вісло-Одеське межиріччя стосовно середньонаддніпрянської прабатьківщини слов'ян» є периферійною територією, думки українського вченого завдяки глибокому аналізу передовсім гідронімної лексики не викликали суттєвих заперечень, проте посприяли певним дискусіям.

Друга монографія В. В. Лучика «Іншомовні гідроніми середнього Дніпро-Бузького межиріччя» теж є результатом наукового пізнання онімного простору Кіровоградщини. Тут проаналізовані, етимологізовані такі назви, як *р. Ятрань*, *р. Аджамка*, *р. Інгул*, *р. Громоклія*, *р. Кагарлик*, *р. Ташлик*, *р. Тясмин*, *р. Біанка (Біянка)* та багато інших, що мають, на думку автора, фракійські, іллірійські, іранські, готські, тюркські сліди, а також ті, які виникли під пізніми впливами польського, південнослов'янського, східнороманського середовищ. Наукові пошуки

<sup>4</sup> Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 20. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 1999; Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 22. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2000; Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 26. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2000; Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 31. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2001; Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 35. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2001; Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 44. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2002; Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 48. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2003; Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 53. Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2004.

і в цьому монографічному дослідженні, крім власне лінгвістичного аспекту, значною мірою були націлені на пізнання історії слов'ян. «Дослідження гідронімів Середнього Дніпро-Бузького межиріччя, – висновковує вчений, – показало, що такого роду студії актуальні й перспективні. У комплексі з суцільно зібраними й етимологічно вивченими назвами водних об'єктів інших ареалів України воно сприятиме повнішому відтворенню картини етно- й глотогенезу українців, слов'ян та їхніх індоевропейських попередників» [8, с. 74].

Вже у 90-ті роки минулого століття ці монографічні дослідження викликали інтерес як мовознавців, так і представників інших наукових галузей. Знаний літературознавець, один із найяскравіших представників наукової спільноти Кіровоградщини, Л. В. Куценко у газеті «Народне слово» у 1999 р. (№ 19), яка на той час була локомотивом демократично-просвітницької діяльності, у своїй статті «Звідки ти, Гептурко?» намагався підкреслити значущість для пізнання рідного краю наукових монографій В. В. Лучика: «Названі монографії – суто специфічні, наукові, проте я особисто з великим задоволенням прочитав їх, – підкреслював науковець, – як унікальне енциклопедичне видання з гідроніміки краю, з прецікавими мікроісторіями назв усіх річок нашої області. Саме ця обставина примусила мене відгукнутися на ці книги і рекомендувати ознайомитися з ними широкому загальному читачів. Краєзнавці, вчителі і просто люди, які цікавляться історією краю можуть почитати згадувані видання і віднайти етимологію назв водних об'єктів».

Проте на початку XXI ст. дослідження гідронімії Кіровоградщини на певний час В. В. Лучиком були припинені переважно у зв'язку з роботою над базовою для слов'ян ономастичною енциклопедією, укладання якої потребувало всебічної теоретичної підготовки її укладачів. У передмові до цієї праці польська дослідниця Е. Жетельська-Фелешко зазначала: «Слов'янська ономастика. Енциклопедія» в її нинішньому вигляді є важливим етапом передовсім у дослідженнях власних назв слов'янських країн. Вона демонструє науковцям різних регіонів і держав різноманітність шляхів, які пройшли слов'янські народи у формуванні власних назв після розпаду праслов'янської спільноти. Енциклопедія дозволяє побачити власні назви рідного краю і рідної мови у ширшій перспективі» [9, с. 14]. Отже, на укладачах з усіх слов'янських держав лежала серйозна відповідальність системного представлення всіх галузей ономастики, розроблених поколіннями вітчизняних для кожного автора науковців.

Із 24 статей про розвиток української ономастики у «Слов'янській ономастиці» 18 було написано В. В. Лучиком і по три Ю. О. Карпенком і П. П. Чучкою. В. В. Лучиком були висвітлені такі питання, як історія ономастики, визначальні ономастичні теорії, методи дослідження та їх еволюція, ономастична термінологія, етимологія назв, назви досло'вянського і слов'янського походження, політика і практика називання, назви сіл і міст, назви місцевостей (мікротопонімія, анойконімія), водні назви (гідроніми) та інші. Варто зазначити, що і у цьому виданні дослідник досить часто ілюструє свої теоретичні узагальнення онімами Кіровоградщини, такими, як р. *Турія*, р. *Чутка*, р. *Добра*, не залишаючи осторонь і саму назву міста *Кіровоград*. У розділі «Назви сіл і міст (ойконімія)» автор, дотримуючись вимог до енциклопедичних статей, усе ж висловлює невдоволення цим топонімом: «Значна частина відантропонімних ойконімів виникла зовсім недавно: пор. радянські новотвори м. *Дзержинськ* у Донецькій області і м. *Кіровоград*, що названі на честь компартійних і державних діячів Ф. Дзержинського і С. Кірова, які прямого відношення до відповідних міст не мали» [10, с. 57–58].

Про необхідність перейменувань мікротопонімів і деяких гідронімів із залученням онімів Кіровоградщини йдеться також ще в одній статті «Слов'янської ономастики» – «Зміни в називанні XX століття». Відзначивши, що за радянських часів практично не було міст, «де б не було вулиць, проспектів чи площ з назвами типу *Комуністичний*, *Жовтневої революції*, *Леніна*, *Карла Маркса*», дослідник зауважив, що поширення меморіальних номінацій відбулося навіть у класи онімів, які називали природні об'єкти, наприклад, поле *Фрунзе*, водосп. *Енгельса*, *Ленінські ставки* на Кіровоградщині. Однак, як зазначається у статті, і тут відбуваються посту-

пові зміни, замість штучних назв постають природні [10, с. 520–521]. Стосовно ж перейменування міста *Кіровоград* процес затримувався, тому ще через 10 років у статті «Топоніміка» вже в енциклопедії «Історія України» В. В. Лучик нагадує про недоречність назви Кіровоград для центральноукраїнського міста [11, с. 124–125].

Подальше заглиблення В. В. Лучика у пізнання онімів Кіровоградщини можна простежити з його численних наукових статей, виданих як в Україні, так і за кордоном. Зокрема, висвітлення прийому культурно-історичної інтерпретації в етимологізуванні власних назв переважно здійснюється за допомогою аналізу онімів Кіровоградщини [12, с. 98–103], пошуки сакральних мотивів в ономастиці відбувається із вагомим залученням гідронімних одиниць Кіровоградщини [13, с. 279–284], як і прагнення до системного опису номінацій таких розрядів топонімної лексики, як гідроніми, ойконіми, ороніми, дрімоніми, хороніми, урбаноніми [14, с. 21–24]. Отже, у переважній більшості публікацій з ономастики дослідник значною мірою спирається й на онімний матеріал Кіровоградщини, який уточнюється, вводиться в орбіту загальноукраїнської чи загальнослов'янської наукової парадигми.

Ретельне опрацювання онімної лексики Кіровоградщини, як і топонімікону інших регіонів України, свідченням чого певною мірою є низка статей В. В. Лучика під загальною назвою «Етюди з «Короткого етимологічного словника топонімів України» у фахових виданнях з мовознавства<sup>5</sup>, зрештою, посприяло створенню «Етимологічний словник топонімів України». Зазначена лексикографічна праця, задумана від початку як коротка, виявилася максимально повним джерелом для пізнання походження топонімів України. Цей словник В. В. Лучика у 2016 р. був відзначений Президією НАН України премією Олександра Опанасовича Потебні за видатні наукові роботи в галузі мовознавства, філософії, мови та народної творчості.

В «Етимологічному словнику топонімів України» шляхом встановлення фонетичних відповідностей споріднених основ, лексичного і дериваційного значення твірних морфем, подано 2600 етимологічних статей і пояснено походження 3700 найвідоміших географічних об'єктів усієї України. В анотації до праці дослідник зазначає: «Етимологія цих назв відображає формування топонімного простору на українських землях від часів існування трипільської культури та індоєвропейської етномовної спільноти до сьогодення, а також багатовікову лінгвальну і позалінгвальну (історичну, географічну, етнографічну, культурну) інформацію, що репрезентує в динаміці фрагменти мовної картину світу» [15, с. 1]. Зрозуміло, що значною мірою тут знайшла відображення й топонімія Кіровоградщини.

За концепцією словника, до його реєстру були внесені лише назви населених пунктів, кількісний склад мешканців яких налічував 5 000 і більше осіб. Практично всі назви таких населених пунктів Кіровоградщини з аналізом та етимологіями фіксуються у словнику: міста *Кіровоград*, *Бобринець*, *Гайворон*, *Долинська*, *Знам'янка*, *Мала Виска*, *Олександрія*, *Помічна*, *Світловодськ* та ін.; селища міського типу *Балахівка*, *Власівка*, *Димитрове*, *Добровеличківка*, *Єлизаветградка*, *Завалля*, *Капітанівка*, *Компаніївка*, *Павлиш*, *Смолине* та ін.; назви сіл *Аджамка*, *Букварка* та ін. При цьому до кожної із назв подається у міру сучасних знань про аналізовані об'єкти, як і зазначав автор в анотації до словника, історична, географічна, етнографічна і культурна інформація.

Наприклад, у словниковій статті з реєстровою одиницею *Аджамка*, крім географічної інформації, правил написання і наголосу, надаються свідчення про те, що онім використовується для номінацій села і річки. Історичні дані стосуються того, що село *Аджамка* Кіровоградської області засноване у 1733 році. Назва села є семантичним утворенням від давнього гідроніма *Аджинка*, Дослідником пропонуються зафіксовані письмовими джерелами різних історичних

<sup>5</sup> Лучик В. В. Етюди з «Короткого етимологічного словника топонімів України». Мовознавство. 2010. № 2–3. С. 124–135; Мовознавство. 2011. № 5. С. 15–29; Мовознавство. 2011. № 5. С. 15–29; Студії з ономастики 2011–2012. Київ. 2012. С. 159–169; Мовознавство. 2013. № 2–3. С. 39–50; Актуальні проблеми філології та перекладознавства: 36. наук. праць. Вип. 6. Ч. 2. Хмельницький. 2013. С. 183–196; Магістеріум. Мовознавчі студії. Вип. 57. Київ: НаУКМА. 2014. С. 52–75.

періодів варіанти оніма: *Аджинка* (1697), *Отжетка* (1769), *Оджемка* (1779), *Adžamka* (1880), *Аджамка* (1898). Стосовно походження гідроніма *Аджамка* В. В. Лучик схиляється до думки, що він «виник за актуальною для степових річок ознакою «вода, що гірчить, кисла, зіпсована тощо» від татарського або турецького дієприкметника *аджим* / *аджин* «зіпсований, прогірклий, скислий» і слов'янського суфікса *-к(а)* в релятивній функції [Див. ~~дет.~~ 15, с. 14].

Реєстровими одиницями у словнику з-поміж номінацій водних об'єктів Кіровоградщини передовсім фіксуються назви річок: *Бешка*, *Біанка*, *Синюха*, *Буг*, *Корабельна*, *Велика Корабельна*, *Турія*, *Верблюжка*, *Висунь*, *Вільшанка*, *Гах*, *Громокля*, *Жива*, *Злодійка*, *Інгул*, *Інгулець*, *Кагарлик*, *Корабельна*, *Мала Виска*, *Плетений Ташилик* та ін. Крім географічної інформації, до назв пропонується переважно розгорнений аналіз їхнього походження. Так, автор вважає, що назва річки *Турія* виникла як посесив із суф. *\*-bj(a)* від назви культового виду вимерлих буйволів *турь* (< псл. *\*turь* < і.е. *\*tour-* / *\*taur-*), що має глибокі і.е. зв'язки та близькі форми за межами і.е. мов (див. *Таверія*). Подається тут й етимологія паралельної назви на Кіровоградщині *Гантурка*, що «постала як композит на основі псл. *\*gъb-* «кривий; кривизна» і турка «гирло ріки», а її фонетичний варіант *Гептурка* зумовлений впливом народної етимології, пов'язаної зі словосполученням гепнути турка» [15, с. 479–480].

Незважаючи на висловлювання С. О. Вербича про те, що «сумнівна доцільність введення в словник назв дрібних топооб'єктів..., прозорих щодо дериваційної мотивації і малоцікавих із погляду етимологічної інформативності» [16, с. 138], знання географічних властивостей Кіровоградщини і ваги окремих географічних об'єктів для місцевого населення посприяло внесенню автором словника й інших розрядів онімів регіону до реєстру. Сюди увійшли назви джерел *Богова Ступня*, *Богородиця*, каналу – *Дніпро-Інгулець*, водосховищ – *Іскрівське*, лісових насаджень – *Чорний ліс* і под.

Безперечно, етимологія поданих у словнику назв має першочергове значення, проте кількісний склад упорядкованого в словник фактичного матеріалу та принципи його подання надають можливість простежити динаміку сучасної української мовної системи. Наприклад, уявлення про дериваційні процеси «можуть значно поглибитися завдяки подальшим обстеженням під зазначеним кутом зору гідронімів, оронімів, хоронімів, фіксація яких спостерігається по всій території України, що послідовно відбито в складі й описі реєстрових одиниць» [17, с. 107].

Створення «Трансдисциплінарного кластеру «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика» забезпечило сталість наукового доробку В. В. Лучика та подальшу інтеграцію унікального онімного матеріалу у цифровий простір. Це своєрідне динамічне цифрове середовище у відкритому доступі з можливістю подальшого наповнення необхідним матеріалом.

Перспективним вважаємо забезпечити збереження та надати відкритий доступ до унікальних авторських доробків вченого, які у деяких випадках існують лише в поодиноких паперових примірниках.

У рамках співпраці між Українським мовно-інформаційним фондом НАН України та кафедрою загального і слов'янського мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» передбачено внесення до «Трансдисциплінарного кластера «Мова на теренах наукових пошуків Василя Вікторовича Лучика» наступного матеріалу:

1) Лучик В. В. Гідронімія Середнього Дніпро-Бузького межиріччя: дис. ... д-ра філол. наук / В. В. Лучик. Київ, 1995. 452 с.

2) Лучик В. В. Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя / В. В. Лучик. Кіровоград, 1996. 235 с.

3) Лучик В. В. Іншомовні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя / В. В. Лучик. Кіровоград, 1999. 104 с.

4) Громко Т. В., Лучик В. В., Поляруш Т. І. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини / [відп. ред. В. В. Лучик]. Київ: РВГПЦ КДПУ, 1999. 224 с.

5) Железняк І. М., Лучик В. В. та ін.; під ред. О. П. Карпенка. Словник мікрогідронімів України. Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина. Київ: Обереги, 2004. 269 с.

6) Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України / В. В. Лучик; відп. ред. В. Г. Скляр-ренко. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 544 с.

7) Подорож лінгвіста. Таємниці власних назв. Відеословник топонімів, створений у пам'ять про першого завідувача кафедри загального і слов'янського мовознавства НаУКМА, доктора філологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки Василя Вікторовича Лучика.

**Висновки.** Огляд наукової спадщини В. В. Лучика засвідчує, що його внесок у розвиток вітчизняної і слов'янської ономастики значною мірою зумовлений глибоким аналізом онімної лексики Кіровоградщини.

Вагоме місце у наукових розвідках ученого відіграло етимологізування гідронімів Інгуло-Бузького межиріччя. Здобуті результати у цій галузі мали вагомий вплив на формування загально-нотеретичних поглядів вченого. Це простежується з аналізу його наукових статей у фахових і енциклопедичних виданнях, лексикографічних праць, до яких належить передовсім «Етимологічний словник топонімів України», а також створеної несуперечливої авторської теорії середньонадніпрянської прабатьківщини слов'ян.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Студії з ономастики та етимології. 2019–2020. / Відп. ред. В. П. Шульгач. Київ. 2021. 388 с.
2. Надутенко, М. В., Надутенко, М. В., Старишко, Ю. В., Яблочков М. М. Ономастична школа Василя Лучика: напрямки, ареал, цифрові горизонти. *Слобожанський науковий вісник*. Серія: Філологія. 2024. № 8. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка С. 21-29. DOI <https://doi.org/10.32782/philsu/2024.8.4>
3. Громко Т. В., Лучик В. В., Поляруш Т. І. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини / Відп. ред. В. В. Лучик. Київ-Кіровоград: РВЦ КДПУ, 1999. 222 с.
4. Словник мікрогідронімів України: Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина / Уклад. І. М. Железняк та ін. / Під ред. О. П. Карпенка. Київ: Обереги, 2004 . 448 с.
5. Лучик В. В. Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. Кіровоград. 1996. 235 с.
6. Лучик В. В. Середньонадніпрянська прабатьківщина слов'ян з лінгвістичного погляду. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 62–76.
7. Лучик В. В. Середньонадніпрянська прабатьківщина слов'ян з лінгвістичного погляду. *Слов'янські обрії: Збірник наукових праць*. Вип. 2. Київ. 2008. С. 351–376.
8. Лучик В. В. Іншомовні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. Кіровоград: РВЦ КДПУ. 1999. 104 с.
9. Rzetelska-Feleszko E. Wprowadzenie. Słowiańska onomastyka. Encyklopedia / Pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko i A. Cieślukowej przy współudziale J. Dumy. Warszawa-Kraków: Tow-wo nauk. Warszawskie. 2002. T. 1. S. 10–17.
10. Słowiańska onomastyka. Encyklopedia: W 2 t./ Pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko i A. Cieślukowej przy współudziale J. Dumy. Warszawa-Kraków: Tow-wo nauk. Warszawskie. 2003. T. 2. 616 s.
11. Лучик В. В. Топоніміка. *Історія України: Енциклопедія*. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10. С. 124 -125.
12. Лучик В. В. Роль прийому культурно-історичної інтерпретації в етимологізуванні власних назв. *Metodologia badań onomastycznych* / Pod red. M. Biolik. Olsztyn. 2003. S. 98-103.
13. Лучик В. В. Сакральні мотиви в топонімії Центральної України. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 509–511. Чернівці: ЧНУ. 2010. С. 279-284.
14. Лучик В. В. Про особливості номінації в топонімії України. *Вісник Прикарпатського національного університету*. Філологія. Вип. XXIX-XXXI. – Івано-Франківськ. 2011. С. 21-24.
15. Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України. Київ: ВЦ «Академія». 2014. 573 с.
16. Вербич С. Рец.: Нове видання з української ономастичної лексикографії. Лучик В.В. Етимологічний словник топонімів України. — К.: ВЦ «Академія», 2014. — 544 с. *Українська мова*. 2015. № 3. С. 135-164.
17. Лучик А. А. Ойконімний словотвір у топонімному просторі В. В. Лучика. *Львівський філологічний часопис*. 2024. № 16. С. 102-110